

БРИТАНСЬКА АНГЛІЙСЬКА ЯК МОВА-ЕТАЛОН ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

О. М. Копилова, канд. пед. наук,
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
вул. XXII Партз'їзду, 11, м. Кривий Ріг, 50027, Україна,
E-mail: anuta261205@rambler.ru

У статті розкривається сутність та особливості британської англійської мови як мови-еталону, її роль у формуванні регіональних варіантів англійської мови. Досліджується суспільна значущість британського варіанта англійської мови.

Ключові слова: британський варіант англійської мови, мовна норма, мова-еталон, мовні типи.

Англійська мова найбагатша у світі (близько 1,5 млн. слів). Виникла вона ще наприкінці Великого переселення народів (5 ст.), коли група західногерманських племен (англи, сакси, фризи та юти) розпочали своє вторгнення на британські острови. Спочатку англійською (english – британський варіант англійської мови, британська англійська) [1, с. 663] мовою говорило населення безпосередньо Англії – англійці (british – англійці, британці) [1, с. 663], а протягом 13-17 ст. нею почали говорити інші частини Британських островів та інші континенти.

Розвиток мореплавства, захоплення нових територій та підкорення народів сприяли розповсюдженню британської англійської мови, включенню в її лексику, фонетику, граматику елементів місцевих мов. В таких регіонах вона закріплювалась та починала виконувати функції або першої, державної, або другої чи третьої мови.

В науковій літературі вважається окремим випадком варіантності такий стан системи літературної мови, коли вона використовується кількома національно-державними спільнотами і в результаті дістає назву національної негомогенності мови. З метою виокремлення явищ, пов'язаних з негомогенністю національної мови існують терміни, що розкривають сутність різновидів мови, зокрема це «регіональний варіант», «територіальний варіант».

Дослідженням національно негомогенної англійської мови, як системи її національних варіантів ми знаходимо в роботах Т. І. Беляєвої, І. Р. Гальперіна, Г. Д. Звіададзе, О. В. Куніна, І. А. Потапової, Л. Н. Ступіна, В. Н. Ярцевої.

Питання територіальної й регіональної варіативності мовних систем розробляли такі вчені: Л. Блумфілд, О. Бронштейн, У. Вольфрам, Б. Качру, Б. Лабова, Б. Макдевід, Р. Менкен, Г. Степанова, О. Швейцер.

Актуальність дослідження сучасного стану англійської мови, як мови спілкування українського суспільства на міжнародному рівні в усіх галузях життя, вимагає нових підходів до неї як до особливої форми пристосування єдиної літературної мови до сучасних потреб нації та вирішення питання про мову-еталон для регіональних варіантів англійської мови.

Мета роботи: розкрити сутність та особливості британської англійської мови, як мови-еталону для регіональних варіантів англійської мови.

Завдання: зробити огляд сучасного стану англійської мови; розкрити сутність британської англійської мови, як мови-еталону для регіональних варіантів англійської мови.

Об'єкт дослідження: сучасний стан англійської мови.

Предмет: британська англійська мова, як мова-еталон для регіональних варіантів англійської мови.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає, що «англійці –

народ, який становить основне населення Англії» [2, с. 18]. Відповідно Великій Російській енциклопедії «англійці (самоназва English), народ, основне населення Великобританії. Чисельність 49, 14 млн. чоловік. Живуть також в Канаді (1 млн. чол.), Австралії (1 млн. чол.), США (1 млн. чол.), Новій Зеландії (270 тис. чол.), Індії (100 тис. чол.). Говорять британським варіантом англійської мови [3, с. 691.]. З даного твердження випливає, що британський варіант англійської мови виступає в якості національної мови для англійців. Це дає підстави стверджувати, що британська англійська використовується як еталон (мірило), відповідно до якого можна говорити про наявність чи відсутності певних параметрів в інших варіантах англійської. «Мова – еталон – ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістами, у якій представлені універсальні властивості всіх мов, як основа (тло) для зіставних досліджень мов [4, с. 429].

За допомогою мови – еталону виявляється своєрідність мови чи варіанту мови в результаті їх порівняння. Оскільки в роботах лінгвістів найчастіше особливості англійської мови порівнюються з британським варіантом, то, на нашу думку, британський варіант – це англійська мова-еталон.

Більшість дослідників причинами, що викликали появу варіантів англійської мови, вважають як людський фактор, так і британський варіант як еталон національної англійської мови.

Значний внесок у вивчення мовної варіантності зробив О. Швейцер. Він увів до наукового вжитку поняття «національно – територіального варіанту англійської мови», вперше виявив і описав відмінності британського та американського варіантів англійської мови, визначив характер їх взаємодії.

Крім того предметом дослідження вченого стали нормовані та письмово закріплені варіанти англійської мови, які протиставлялись відповідним територіальним різновидам (діалектам, говорам).

О. Швейцер вважає, що «під варіантом літературної мови розуміється регіональний різновид єдиної нормованої літературної мови [5, с. 19]. Сукупність даного варіанта літературної мови і розповсюджених в межах його ареалу територіальних діалектів ми будемо називати національним варіантом мови подібно тому, як сукупність «літературна мова + діалекти» в умовах національно гомогенної мови називається національною мовою [5, с. 20]. В структурному відношенні як «варіант літературної мови», так і «діалект» являють собою часткові системи, що входять в складну систему національної мови [5, с. 18].

Розрізняють три основних типи різновидів варіантів англійської мови: національно – територіальні варіанти, регіональні варіанти, міжнародна англійська глобального спілкування.

Регіональне варіювання мови – процес, в ході якого з'являються такі різновиди мови, що використовуються як універсальний засіб мовного спілкування в тих чи інших країнах чи регіонах світу (East Asian English, North European English, East European English). Регіональні варіанти функціонують в обмеженому числі сфер спілкування і можуть характеризуватись деякими допустимими для даного регіону відхиленнями від стандартних норм вживання мовних одиниць. На національні варіанти впливають національні мови і культури, що, в свою чергу знаходить своє відображення в наборі, змісті й використанні одиниць різних мовних рівнів. З метою теоретичного обґрунтування взаємодії британського варіанта англійської мови з тими різновидами, які функціонують поза англійським середовищем, але якою говорять у всьому світі ті, для кого вона не являється рідною (New Englishes), Бредж Б. Качру (Braj B. Kachru) (1986) створив модель. В ній англійська мова розглядається як практичний інструмент міжнародного спілкування (під час ведення переговорів, підписання угод і т. п.). Запропонована модель складається з трьох концентричних кіл:

1. Внутрішнє коло (the Inner Outer Circle) представлене в першу чергу Великобританією та країнами, населення яких вважається носіями англійської мови

(США, Канада, Ірландія).

2. Зовнішнє коло (the Outer Circle) складають ті держави, в яких англійська мова має той чи інший статус. Це наприклад Індія, Сінгапур, Малайзія і ще біля 50 територій.

3. Коло, що розширюється (the Expanding Circle) складається з усіх інших країн (наприклад Японія, Китай, Греція та ін.), де англійська мова є основною іноземною мовою, яка вивчається в навчальних закладах [6, с.10-25]. Найбільш динамічно розвивається саме «зона розширення», до якої віднесено і країни Євросоюзу, і більшість країн СНГ.

За основу такого розподілу Б. Качру бере відношення до мовної норми і набір комунікативних функцій, які виконуються. Мовна норма – сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування [4, с.430]. Таким чином, внутрішнє коло утворюють ті варіанти англійської мови, які споконвічно являються рідною мовою для даних «нормотворчих» держав (norm – providing countries). Англійська мова тут відіграє роль засобу спілкування у всіх сферах, а кодифіковане мовне вживання на різних рівнях мовної системи приймається англомовним товариством як норма, якої слід дотримуватись.

По відношенню до «мовної норми» варіанти англійської мови зовнішнього кола моделі розглядаються як «норморозвиваючі» (norm – developing countries).

В зоні розширення, яка представлена «нормозалежними країнами» (norm – countries of the expanding circle), англійська мова має статус допоміжного засобу спілкування і виконує обмежений набір комунікативних функцій.

Дана модель дає змогу уявити, наскільки поширена англійська мова у світі, наскільки різноманітні її варіанти і різниться статус в тій чи іншій країні та культурі. Відповідно до моделі можна передбачити, що «зона розширення» та «зовнішня зона» можуть взаємно впливати одна на одну. Єдина, закрита для кількісних змін – це внутрішня зона, представлена британським варіантом англійської мови.

Британський варіант англійської мови включає в себе три мовні типи:

1. Консервативна англійська (conservative) – мова королівської сім'ї і парламенту.

2. Прийнятий стандарт (received pronunciation), RP – мова засобів масової інформації.

3. Просунута англійська (Advanced English) – мова молоді, сленг. Саме в цьому мовному типі відбуваються часті зміни і помічається тенденція до спрощення.

Висновки:

- англійська (english) – британський варіант англійської мови;
- окремим випадком варіантності є такий стан системи літературної мови, коли вона використовується кількома національно-державними спільнотами і в результаті дістає назву національної негомогенності мови;
- визначення своєрідності мови чи її варіанту відбувається в результаті порівняння з мовою-еталоном;
- мова-еталон – ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістами, у якій представлені універсальні властивості всіх мов, як основа (тло) для зіставних досліджень мов;
- однією з причин виникнення варіантів англійської мови є британський варіант як еталон національної англійської мови;
- під варіантом літературної мови розуміється регіональний різновид єдиної нормованої літературної мови;
- розрізняють три основних типи різновидів варіантів англійської мови: національно-територіальні варіанти, регіональні варіанти, міжнародна англійська глобального спілкування;

– регіональне варіювання мови – процес, в ході якого з'являються такі різновиди мови, що використовуються як універсальний засіб мовного спілкування в тих чи інших країнах чи регіонах світу;

– відповідно до мовних норм стосовно англійської мови Україна перебуває в зоні нормозалежних країн (за Б. Качру);

– єдина, закрита для кількісних змін – це внутрішня зона, представлена британським варіантом англійської мови,

– британський варіант англійської мови включає в себе три мовні типи: консервативна англійська (conservative) – мова королівської сім'ї і парламенту; прийнятий стандарт (received pronunciation), RP – мова засобів масової інформації; просунута англійська (Advanced English) – мова молоді, сленг.

– статусу національного стандарту набула мова освіченого населення Лондону та південного сходу Англії. Мова йде про «правильну англійську мову» кращих приватних шкіл та університетів (Oxford, Cambridge).

Таким чином можна зробити узагальнення про те, що британська англійська мова є мовою-еталоном для регіональних варіантів англійської мови.

SUMMARY

BRITISH ENGLISH AS A LANGUAGE STANDARD FOR REGIONAL VARIANTS OF THE ENGLISH LANGUAGE

O. N. Kopylova,

Krivoy Rog Pedagogical Institute SHEE" Krivoy Rog National University",

1, XXth Party Congress St., Krivoy Rog, 50027, Ukraine,

E-mail: anuta261205@rambler.ru

The article investigates the essence and peculiarity of the British English language as the standard language and its role in forming the regional English language. The article investigates public significance of British variant of the English language.

Keywords: British variant of the English language, linguistic standard, language standard, linguistic types.

РЕЗЮМЕ

БРИТАНСКИЙ АНГЛИЙСКИЙ КАК ЯЗЫК-ЭТАЛОН ДЛЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ВАРИАНТОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

O. N. Kopylova,

Криворожский педагогический институт ГВУЗ «Криворожский национальный университет»,

ул. XX-го Партсъезда, 1, г. Кривой Рог, 50027, Украина,

E-mail: anuta261205@rambler.ru

В статье раскрывается сущность и особенности британского английского языка как языка-эталона, его роль в формировании региональных вариантов английского языка. Исследуется общественная значимость британского варианта английского языка.

Ключевые слова: британский вариант английского языка, языковая норма, язык-эталон, языковые типы.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Oxford Russian Dictionary / edited by Paul Falla; revised and updated by Della Thompson. – Oxford University Press, 2007. – 1322 p.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укладач і головн. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь.: ВФ «Перун», 2002. – 1440 с. ()
3. Большая Российская энциклопедия / отв. ред. Кравец С. Л. – В 30-ти т., Т. I – М. : Большая Российская энциклопедия. – 766 с.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 464 с.
5. Швейцер А. Д. Литературный английский язык в США и Англии / Александр Давидович Швейцер. – М. : Изд-во Едиториал, 2003. – 200 с.
6. Kachru, Braj B. Asian Englishes: Beyond the Canon / Kachru, Braj B. – Hong Kong : University Press, 2005. – 333 p.

Надійшла до редакції 19 лютого 2014 р.